

TILL ANSVARIG HUVUDMAN

Förskoleklassen – ett viktigt år

Förskoleklassen ska stimulera elevernas utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Lärarna i förskoleklassen möter nyfikna sexåringar med olika erfarenheter, redo att ta sig an nya kunskaper.

Förskoleklassen är det första steget för att genomföra och uppfylla målen i läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan. Lärarna i förskoleklassen har ansvaret att utforma undervisningen i enlighet med läroplanen. För att få en progression i lärandet, både för den enskilde eleven och för gruppen, behöver lärarna känna till innehållet i såväl förskolans som de obligatoriska skolformernas uppdrag. För att skapa goda förutsättningar för lärarna och verksamheten behöver huvudmannen vara väl insatt i förskoleklassens uppdrag.

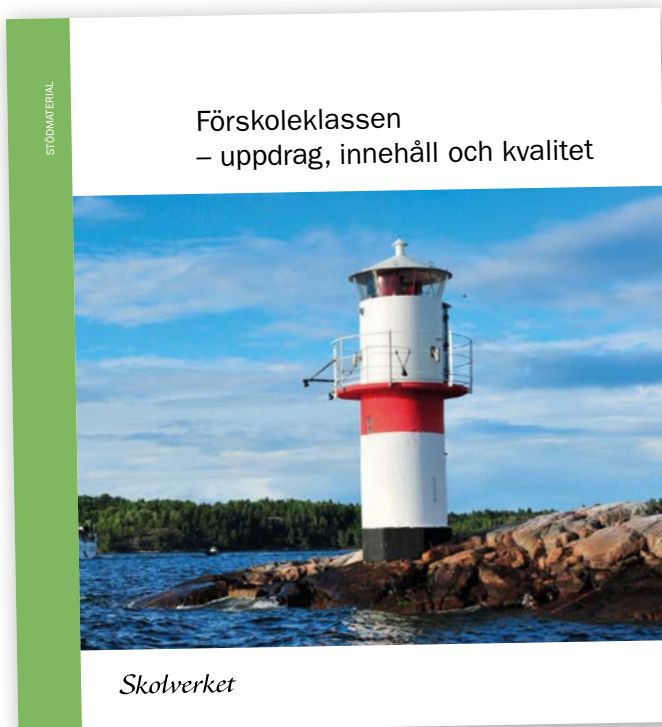
Skolverket

Nytt stödmaterial

Skolverkets stödmaterial för förskoleklassen, *Förskoleklassen – uppdrag, innehåll och kvalitet*, publicerades i oktober 2014 och skickades till alla skolenheter som har förskoleklass. Stöd materialet syftar till att öka kunskaperna om förskoleklassens uppdrag, innehåll och kvalitet med utgångspunkt i skollagen (2010:800) och läroplanen. Det riktar sig i första hand till lärare och förskollärare i förskoleklass och rektorer som leder och samordnar det pedagogiska arbetet vid en skolenhet men är även av intresse för huvudmän.

Den här informationsbroschyren vänder sig till dig som är politiker eller tjänsteman/chef på central nivå. Syftet med broschyren är att belysa förskoleklassens uppdrag enligt skollag och läroplan samt beskriva huvudmannens ansvar för utbildningen i förskoleklassen.

En utbildning med god kvalitet

Huvudmannen har det övergripande ansvaret för att verksamheten bedrivs i enlighet med skollag och läroplan, att det finns förutsättningar för att arbeta i riktning mot de nationella målen samt för hur resurserna fördelas. Därför är det viktigt att huvudmannen har god kännedom om förskoleklassens uppdrag.

Systematiskt kvalitetsarbete

Som en del i huvudmannens ansvar ingår att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete. I det arbetet ingår att ansvara för att förskoleklassens verksamhet följs upp och att resultaten analyseras och förbättras i förhållande till de nationella målen.

Rektorn är ansvarig för enhetens kvalitetsarbete och för att det finns förutsättningar att bedriva och utveckla utbildningen utifrån de nationella målen och riktlinjerna. Lärare och övrig personal är på motsvarande sätt ansvariga för kvalitetsarbetet i förskoleklassen.

Skolverkets digitala självskattningsverktyg BRUK (bedömning, reflektion, utveckling, kvalitet) för förskoleklassen erbjuder stöd i uppföljning och analys av verksamhetens kvalitet. Inom varje område i BRUK finns påståenden för självskattning av kvaliteten i verksamheten som kan ge vägledning i rektorns och huvudmannens systematiska kvalitetsarbete.

Läs mer om BRUK på www.skolverket.se/bruk

Lärarens förutsättningar

För att stärka undervisningen i förskoleklassen behöver huvudmannen och rektorn skapa förutsättningar för lärarna att utforma undervisningen utifrån de mål och riktlinjer som anges i läroplanen. En viktig förutsättning för en välplanerad undervisning som utgår från läroplanen är att det finns tid för att planera och reflektera över undervisningen.

Läs mer om huvudmannens systematiska kvalitetsarbete på:

www.skolverket.se/kvalitetsarbete/huvudmannens-systematiska-kvalitetsarbete

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen (4 kap. 3 § skollagen).

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls (4 kap. 5 § skollagen).

Det ligger på såväl huvudmannens som rektorns ansvar att skapa förutsättningar för lärarna att arbeta utifrån de mål och riktlinjer som anges i läroplanen.

Rektorn bör se till att verksamheten genomförs utifrån den gjorda planeringen (Allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet, SKOLFS 2012:98, s. 36).

Vad styr förskoleklassen?

När en ny skollag och nya läroplaner infördes 2011 innebar det förändringar även för förskoleklassen. Förskoleklassens uppdrag regleras i ett eget kapitel i skollagen (9 kap.) och förskoleklassen ska följa läroplanen för grundskolan, specialskolan eller sameskolan i tillämpliga delar.

Skollagen

Syftet med utbildningen i förskoleklassen är att stimulera elevernas utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov samt främja allsidiga kontakter och social gemenskap (9 kap. 2 § skollagen).

Läroplanen

Läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan gäller i tillämpliga delar även för förskoleklassen. Förskoleklassen vid specialskolor och sameskolor ska tillämpa specialskolans respektive sameskolans läroplan. För övriga förskoleklasser gäller grundskolans läroplan.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, (Lgr 11)

Läroplan för specialskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, (Lspec 11)

Läroplan för sameskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, (Lsam 11)

LÄROPLANENS FÖRSTA DEL gäller för hela skolväsendet och därmed också för förskoleklassen. Utöver värdegrundsuppdraget lyfts bland annat skapande arbete och lek fram som en väsentlig del av det aktiva lärandet. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Eleverna ska också få uppleva olika uttryck för kunskaper. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i verksamheten.

LÄROPLANENS ANDRA DEL gäller i tillämpliga delar för förskoleklassen. Det innebär att lärarna i förskoleklassen behöver tillämpa skrivningarna inom ramen för förskoleklassens verksamhet. Läroplanens andra del innehåller övergripande mål och riktlinjer för utbildningen. I de övergripande målen anges de normer och värden samt kunskaper som alla elever bör ha utvecklat när de lämnar skolan. Under rubriken ”Kunskaper” (2.2) finns sexton kunskapsmål. Kunskapsmålen och de övriga övergripande målen utgör en grund för undervisningen i förskoleklassen.

LÄROPLANENS TREDJE DEL innehåller kursplaner för de olika ämnena. Kursplanerna bygger på kunskapsmålen i läroplanens andra del (2.2). Eftersom förskoleklassen ska förbereda eleverna för fortsatt utbildning behöver läraren i förskoleklassen vara orienterad om innehållet i kursplanerna. Läraren i förskoleklassen behöver också känna till kunskapskraven eftersom elevers rätt till särskilt stöd utgår från bedömningen av hur de utvecklas i riktning mot de kunskapskrav som senare kommer att ställas i den aktuella obligatoriska skolformen.

Lärarens kompetens

Tillgången till kompetenta lärare är avgörande för undervisningens kvalitet och för elevers lärande och kunskapsutveckling. Huvudmannen ansvarar för att personalen som undervisar i förskoleklassen har den utbildning som krävs för behörighet.

Behöriga att undervisa i förskoleklass är lärare med:

- förskollärarexamen eller grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3, eller
- en äldre examen avsedd för arbete i förskola, förskoleklass eller i minst en av årskurserna 1–3 i grundskolan (2 kap. 2 § förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, SFS 2011:326).

Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen (2 kap. 13 § skollagen).

Huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att förskollärare, lärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (2 kap. 34 § skollagen).

Rektorn har ett särskilt ansvar för att samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande (Lgr 11, s. 19).

Rektorn har ett särskilt ansvar för att samverkan kommer till stånd med förskolan för att skapa förutsättningar för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete (Lgr 11, s. 19).

Kompetensutveckling

Huvudmannen ansvarar för att förskoleklassens lärare har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för förskoleklassen och för att de ges möjligheter till kompetensutveckling. För att stödja huvudmannen i detta arbete har Skolverket tagit fram ett kompetensutvecklingspaket. Paketet består av ett skriftligt stödmaterial om förskoleklassens uppdrag *Förskoleklassen – uppdrag, innehåll och kvalitet*, en film som fördjupar och kompletterar stödmaterialiet samt denna broschyr.

Övergångar och samverkan

Elever kan vara med om två övergångar mellan tre olika skolformer (förskola, förskoleklass och en obligatorisk skolform) under drygt ett års tid. Skolformerna kan vara organiserade på olika sätt och de olika verksamheterna finns ofta på olika platser. Det ställer särskilda krav på både eleverna och lärarna.

Lärarna i de olika skolformerna behöver ta ett gemensamt ansvar för övergångarna. En utmaning är att få en progression i lärandet. Genom att lärare från olika skolformer får möjlighet att förmedla och diskutera vilka erfarenheter eleverna har från den tidigare skolformen ökar förutsättningarna för mottagande lärare att vidareutveckla och fördjupa dessa kunskaper och erfarenheter.

Särskilt stöd

Bestämmelserna om särskilt stöd i skollagens 3 kap. 7–12 §§ gäller även för förskoleklassen. I förskoleklassen utgår elevens rätt till särskilt stöd från bedömningen av hur eleven utvecklas i riktning mot de kunskapskrav som senare kommer att ställas i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan. Läs mer om särskilt stöd i Skolverkets allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram (SKOLFS 2014:40).

Modersmål i förskoleklassen

Regleringen i skollagen för modersmålsstöd i förskoleklassen är densamma som för förskolan.

I Skolverkets allmänna råd för förskolan (SKOLFS 2013:179) beskrivs hur arbetslaget på olika sätt kan uppmuntra och skapa möjligheter för barn med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt eller sina modersmål i förskolans dagliga aktiviteter. Olika exempel på hur man kan stödja barnens och elevernas flerspråkighet finns på Skolverkets webbplats.

Läs mer på www.skolverket.se/skolutveckling/larande/sprak/flersprakighet

Förskoleklassen ska medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål (9 kap. 10 § skollagen).

Skolverket

www.skolverket.se